کۆماری عێراق
هەرێمی کوردستان
سەرۆک

بڕیار
ژمارە(٥)ی ساڵی ٢٠١٩

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی پێماندراوە لە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (دەیەم) لە یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەمواركراو، و دوابەدوای گەڕاندنەوەی یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠١٩ ، یاسای بەخاوەنكردنی ئەو زەوییانەی لە سنوری شارەوانییەكان زێدەڕۆییان لەسەركراوە لە هەرێمی كوردستان – عێراق بە بڕیارمان ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٩ و چاوپێخشاندنەوەی لە لایەن پەرلەمانی كوردستان و پەسەندكردنی لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (٨) لە ڕێكەوتی ٢٠١٩/١٢/٤ و ناردنەوەی بۆمان ، بڕیارمان دا بە دەركردنی :

یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠١٩
یاسای بە خاوەنكردنی ئەو زەوییانەی لە سنوری شارەوانییەكان زێدەڕۆییان لەسەركراوە لە هەرێمی كوردستان - عێراق

ماددەی (١):

یەكەم: زێدەڕۆكار، بۆ مەبەستەكانی ئەم یاسایە، ئەو كەسەیە كە بە كردارەكی (فعلي) نیشتەجێی ئەو خانووەیە كە بە زێدەڕۆیی دروستكراوە، یان میراتگرە شەرعییەكانی، یان ئەوانەی بە حوكمی یاسا بۆ بەخێوكردنیان ڕاسپێردراوە و لەكاتی جێبەجێكردنی ئەم یاسایە لە خانووەكەدا نیشتەجێن.

دووەم: شارەوانییەكان بۆیان هەیە ئەوكەسەی پێش ڕێكەوتی ٢٠١٨/٣/١٣ خانووی نیشتەجێبوونی بە زێدەڕۆیی دروستكردووە، بكەنە خاوەنی ئەو زەویەی خانووەكەی لەسەرە و موڵكی دەوڵەت یان هەر دامەزراوەیەكی كەرتی گشتی یان شارەوانیە، جا چ موڵكی تەواو بێت یان مافی ڕەفتاركردنی لەسەر بێت، و بكەوێتە ناو سنوری شارەوانییەكان و لەناوچەكانی نیشتەجێبوون بێت بەپێی مەرج و حوكمەكانی ئەم یاسایە.

ماددەی (٢): مەرجەكانی بەخاوەنكردن:

یەكەم: خانووە زێدەڕۆییەكە بكەوێتە سنوری شارەوانییەكان، و لەو ناوچانەدابێت كە بەپێی ماستەرپلان و نەخشەی وردەكاری شارەوانییەكان بۆ نیشتەجێبوون تەرخانكراون.

دووەم: ئەو خانووەی لەسەر زەویەكە درووستكراوە بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون بەكاربهێنرێت.

سێیەم: ئەو كەسەی بە كردارەكی نیشتەجێی ئەو خانووەیە كە بە زێدەڕۆیی دروستكراوە، یان میراتگرە شەرعییەكانی، یان ئەوانەی بەحوكمی یاسا بە بەخێوكردنیان ڕاسپێردراوە، داوایەكی نووسراو پێشكەش بكەن.

چوارەم: داواکاریەکە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، لە ماوەیەك کە لە (١٢٠) سەد و بیست ڕۆژ لە ڕێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایە تێپەڕنەکات، ئاڕاستەی سەرۆکی یەکەی کارگێڕی دەکرێت، بەجۆرێك سەرجەم زانیاری و بەڵگەنامەی پێویست بۆ بەدەستهێنانی بە خاوەنکردن لەخۆبگرێت.

پێنجەم: نابێت کەسی داواکار بکرێتە خاوەنی زیاتر لەیەك پارچە زەوی.

شەشەم: مەرجە رووبەری زەوی بەخاوەنکراو زیاتر نەبێت لە (٢٠٠)م٢ دووسەد مەتر دووجا لە ناوەندی پارێزگا و (٢٥٠)م٢ دووسەد و پەنجا مەتر دووجا لە ناوەندی قەزا و (٣٠٠)م٢ سێ سەد مەتر دووجا لە ناوەندی ناحییە.

ماددەی (٣):

یەکەم: لیژنەیەك بە سەرۆکایەتی پارێزگار یان سەرۆکی یەکە کارگێڕییەکان، و ئەندامێتی لایەنە پەیوەندارەکان لە وەزارەتەکانی (شارەوانی و گەشت وگوزار، دارایی و ئابووری، کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو، داد) پێکدەهێنرێت، بەمەبەستی تاوتوێ کردنی داواکارییەکان و دڵنیابوون لە هاتنەدی مەرجەکانی پێویست بۆ بەخاوەنکردن، و لیژنە بۆی هەیە لیژنەیەکی لاوەکی لە شارەوانییە پەیوەندارەکان پێکبهێنێت بۆ ئەنجام دانی رێکارە تەکنیکییە پێویستەکان.

دووەم :بەهای ئەو زەوییانەی زێدەڕۆییان لەسەر کراوە بە خانووی نیشتەجێبوون، نرخەکانیان بەم شێوەیە دەخەمڵێنرێت:

١- بۆ ئەو کەسانەی سوودمەند نەبوون لە دەوڵەت بە نرخی:

أ- بۆ یەك مەتری دووجا لە ناوەندی پارێزگاکان (١٥٠٠٠ - ٣٠٠٠٠) پازدە هەزار بۆ سی هەزار دینار.

ب - بۆ یەك مەتری دووجا لە ناوەندی قەزاکان (١٠٠٠٠ - ١٥٠٠٠) دە هەزار بۆپازدە هەزار دینار.

ج - بۆ یەك مەتری دووجا لە ناوەندی ناحییەکان (٥٠٠٠ - ٨٠٠٠) پێنج هەزار بۆ هەشت هەزار دینار.

٢- بۆ ئەو کەسانەی سوودمەند بوون لە دەوڵەت لە لایەن لیژنەی تایبەتمەندەوە بە نرخی (١٠٠٪)ی بەهای ڕاستەقینەی زەوییەکە، دەخەمڵێنرێت.

٣- حوکمە داراییەکانی ئەم یاسایە کەسوکاری پلە یەکی شەهیدان و ئەنفالکراوان و کەم ئەندامانی سەنگەر ناگرێتەوە.

سێیەم: لە حاڵەتی ڕوودانی زێدەڕۆیی بە پێچەوانەی حوکمەکانی یاسا بەرکارەکان لە سەر ئەو زەوییانەی موڵکی دەوڵەتن و مافی ڕەفتارکردنی کەسانی دیکەیان لەسەرە ، یان موڵکی تەواون ، ئەو زەوییانە موڵکایەتیان هەڵدەوەشێتەوە (حل) ، و بەپێی یاسای (بە خاوەنکردنی زەوییە میرییەکانی ناو سنوری شارەوانییەکانی ژمارە (٨٠)ی ساڵی ١٩٧٠ی بەرکار لە هەرێم بەناوی شارەوانییەکان تۆمار دەکرێت ، بەڵام لە حاڵەتی ڕوودانی زێدەڕۆیی لەسەر بەشێکی ئەو زەوییانەی لەسەرەوە ئاماژەیان پێکراوە ، ئەوا ئەو بەشەی بە بیناکردن زێدەڕۆیی لەسەر کراوە ئیفراز دەکرێت بە مەبەستی بەخاوەنکردنی بۆ کەسانی زێدەڕۆکار ، لە دوای تۆمارکردنی ئەم بەشە بەناوی شارەوانی پەیوەندیدار بەپێی ئەو یاسایە لەسەرەوە ئاماژەی پێکراوە .

چوارەم: شارەوانی بۆی هەیە داواکاری بە خاوەنکردن رەتبکاتەوە ئەگەر شوێنی خانووەکە سەرپێچی بێت بۆ ماستەرپلان یان نەخشەی کەرتی و ووردەکارییەکان، و زێدەڕۆییەکە لە سەر تێچووی زێدەڕۆکار لادەبرێت، و مافی هەیە رەفتار بە پاشماوەکان بکات، و شارەوانی لە شوێنێکی نیشتەجێ بە پارچە زەویەك رووبەری لە (٢٠٠م)٢ دووسەد مەتر دووجا زیاتر نەبێت، بە بێ بەرامبەر قەرەبووی زێدەڕۆ دەکاتەوە، و ئەگەر زێدەڕۆکار پێشتر سوودمەند بوو بێت ئەوا بەنرخەکانی دیاریکراو لە ماددەی (٣) برگەی (دووەم) خاڵی (٢)ی ئەم یاسایە نرخەکەی بۆ دەخەملێنرێت.

ماددەی (٤):

ئەگەر کەسی زێدەڕۆکار، پابەند نەبێت بە پێدانی نرخی دیاریکراو یان خەملێنراوی هاتوو لە برگەی (دووەم) لە ماددەی (٣) ی ئەم یاسایە، یان مەرجەکانی هاتوو لە ماددەی (٢) ی ئەم یاسایە نەیگرێتەوە، ئەوا مافی بەخاوەنکردنی نامێنێت و خانووەکە بەزەوی و خانووەوە بەناوی شارەوانی پەیوەندیدار تۆمار دەکرێت، و بەپێی یاسای (فرۆشتن و بەکرێدانی موڵکەکانی دەوڵەت ژمارە (٣٢)ی ساڵی ١٩٨٦)ی بەرکار لە هەرێم دەفرۆشرێت، لە بەرامبەر فرۆشتنەکەی بەهای دروست کراوەکان بە شێوەی شایستە بوونی بە تێکدراوی (مستحقة القلع) دەدرێت بە خاوەنەکەی.

ماددەی (٥):

یەکەم: رووبەرە زێدەکان لە رووبەری ئاماژەپێکراو لە برگەی (شەشەم) لە ماددەی (٢)ی ئەم یاسایە، بەنرخی راستەقینەی باو دەخەملێنرێت، بەو مەرجەی رووبەری زەوییەکە لە هەموو حالەتێکدا لە پارێزگاکان لە (٣٠٠)م٢ سێ سەد مەتر دووجا و لە قەزاکان لە (٤٠٠)م٢ چوار سەد مەتر دووجا و لە ناحییەکان لە (٥٠٠)م٢ پێنج سەد مەتر دووجا تێپەڕنەکات.

دووەم: ئەو کەسەی کە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە بە کەسی سوودمەند لە دەوڵەت هەژمار دەکرێت ئەگەر ڕووبەری زێدەرۆیەکە زیاتر بوو لە کەمترین رووبەری دیاریکراو لە برگەی (شەشەم) لە ماددەی (٢)ی ئەم یاسایە.

ماددەی (٦):

وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار، بۆ ئەو ناوچانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە و نەخشە و دیزایینی ئامادەکراویان نییە، لە ماوەیەك کە لە ساڵێك لە رێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایە تێپەرنەکات، نەخشە و دیزاین و پێداویستی تەکنیکی ئامادە دەکات.

ماددەی (٧):

داهاتە بەدەستهاتووەکان بەپێی ئەم یاسایە، بەم شێوەیە تەرخان دەکرێت:

یەکەم: رێژەی (٣٠ ٪)ی بۆ وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار بۆ پێویستیەکانی نەخشە و دیزایینی ئەو ناوچانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

دووەم: (٧٠ ٪)ی داهـاتی بەدەسـتهاتوو دەگەڕێنـدرێتەوە بـۆ خەزێـنەی گشـتی هەرێـم بە مەبەسـتی ئاراستەکردنی بۆ خزمەتگوزارییە گشتییەکان ، بـۆ ئەو ناوچـانەی کە حوکمەکـانی ئەم یاسـایە دەیانگرێتەوە .

ماددەی (٨):

ئەو خانووانەی کە لەسەردەمی ڕژێمە یەك بەدوای یەکەکاندا ڕووخاون، زەوییەکانیـان (جـێ خـانوو) بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بەخاوەندەکرێت.

ماددەی (٩):

حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەو زەویانە نـاگرێتەوە کە مـافی خاوەنـدارێتی ، یـان ڕەفتـارکردنی پێکهـاتە ئایینی و نەتەوەییەکانی لەسـەرە و لەلایەن کەسـانی تـر زێـدەڕۆیی کـراوەتە سـەر ، جـگە لە خۆیـان کەدەتوانن لە حوکمەکانی ئەم یاسایە سودمەندبن.

ماددەی (١٠):

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت ، کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت.

ماددەی (١١):

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیـدارەکان حکومەکانی ئەم یاسایە جێبەجـێ بکەن.

ماددەی (١٢):

ئەم یاسـایە بـۆ مـاوەی (٣) سـێ سـاڵ لە ڕێکەوتـی بڵاوبـوونەوەی لە ڕۆژنـامەی فەرمـی (وەقایعی کوردستان) کاری پێدەکرێت.

هۆکارەکانی دەرچوواندن

لە پێنـاو پارێزگـاریکردن لە سیمای شارسـتانییەکانی شـار و شـارۆچکە و شـارە دێیەکـانی هەرێمـی کوردسـتان ــ عێـراق، و بە مەبەسـتی چارەسـەرکردنی حاڵەتەکـانی زێـدەڕۆیی و فەراهەمکردنـی خزمەتگوزارییە سەرەکییەکان، بە ئاڕاستەی دانانی سـنورێك بـۆ زێـدەڕۆیی و ڕەخسـاندنی زەمیـنەی جێبەجێکردنی ماستەرپلانی شارەکان لەلایەن شارەوانییەکانەوە، ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

نێچیرڤان بـارزانی
سـەرۆکی هـەرێمی کـوردستان

هەولێر
٢٠١٩/١٢/١٧